

Յոգի երոզիայի դեմ դայքարի միջոցառումները

Երոզիայի դեմ արդյունավետ կարելի է դայքարել հողառաջողակ միջոցառումների համալիր կիրառության դեմքում: Յոգի երոզիայի դեմ դայքարելու գործում կարևոր նշանակություն ունի գյուղատնտեսական արտադրության ճիշտ

կազմակերպումը և գյուղատնտեսական մշակաբույսերի տեղաբաշխումը ըստ տնտեսության դիրքադրության:

- Առանձնակի նշանակություն ունի ցանքաշրջանառության կիրառումը, հատկապես եր-

զացված կամ երոզավտանգ հողերում: Այդ հողերում մաքուր ցելերը ղետք է փոխարինվեն զբաղված ցելերով, զգալի մասը ղետք է զբաղեցնեն բազմամյա խոտաբույսերը: Նմանատիպ տարածքներում հարկավոր է բացառել շարահերկ կուլտուրաների մշակությունը:

- Թեք լանջերում գտնվող հողերում հողի մշակության և ցանքի աշխատանքները ղետք է տարվեն լանջի թեքությանն ուղղահայաց:
- Պայքարի արդյունավետ միջոցառում է վարի ակոսավորումը ու թմբավորումը:
- Ջրի և քամու երոզիայի դեմ դայքարելու համար արդյունավետ են ցանքի խաչաձև և Նեղշար եղանակները: Այս դեմքում բույսերն ավելի համաչափ են ծածկում հողը:
- Լեռնային շրջաններում երոզիայի դեմ դայքարելու գործում իրենց դերն ունեն միջանկյալ ցանքերը: Աշնանացանից հետո ցանված միջանկյալ

ցանքերի շնորհիվ հողի մակերեսը արագ ծածկվում է բուսականությամբ և արագ զարգացող արմատային համակարգը կրճատում է հողատարումը: Միջանկյալ ցանքերը կարելի է օգտագործել նաև որդես սիդերանտ՝ հարստացնելով հողը օրգանական նյութերով:

- Պայքարի կարևոր միջոցառում է ձյան դահուկումը և ձնհալի կարգավորումը:
- Վարելահողերը երոզիայից դաշտադաշտում համար կարևոր է օրգանական և հանքային դարարտանյութերով հողի ճիշտ դարարտացումը:
- Ծատ կարևոր է ճիշտ կատարվող ոռոգումը: Ակոսներով ոռոգման ժամանակ անհրաժեշտ է ակոսների թեքությունը ու երկարությունը ճիշտ զուգակցել ջրի ծախսի հետ: Որքան թույլ է տալիս ոռոգվող հողակտորի դիրքը և հարթեցվածությունը, ակոսները ղետք է տանել հնարավոր փոքր թեքությամբ:
- Թեք լանջերում մշակության ժամանակ խիստ կարևոր միջոցառում է դարավանդավորումը:
- Խիստ թեք լանջերի երոզիայի ենթարկված հողերի բուսադաշտում հնարավորություն է տալիս վերականգնել քայքայված բուսածածկը, բարելավել հողի ստրուկտուրան, վերականգնել հողի կենսոլորտը և կանխել հողատարումը:
- Ջրային և քամու երոզիայից հողերի դաշտադաշտում ամենարդյունավետ միջոցառումներից մեկը հողառաջողակ, հողմակարգավորիչ, ջրակարգավորիչ անտառաշերտերի և համատարած անտառային ու անտառադաշտային տնկարկների ստեղծումն է:

Պայքարելով երոզիայի դեմ, առաջին հերթին երկարացնում ենք հողի կյանքը, դահուկում հողի վերին բերրի շերտը և ստրուկտուրան, որն էլ իր հերթին նույնպես է բերքատվության բարձրացմանը:

Երոզիա

ԻՈՇ Ե ԵՐՈՂԻԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության կարևոր էկոլոգիական խնդիրներից մեկը հանդիսանում է երոզիան: Հանրապետության հողային տարածության շուրջ 75 %-ը, իսկ լեռնային շրջանների վարելահողերի ավելի քան 50-60 %-ը ենթարկվում են ջրային հոսանքների քայքայիչ ազդեցությանը: Արդյունքում կարող ենք ասել, որ Հայաստանի հողային ծածկույթի մոտ 44 %-ը ենթարկվում է երոզիայի: Վերջին 20 տարիների ընթացքում հանրապետության օգտագործելի հողատարածությունները կրճատվել են 21,8 %-ով: Այդ խնդիրը էլ ավելի է կարևորվում մեր սակավահող հանրապետության համար, որտեղ գյուղատնտեսության համար լիտանի հողերը կազմում են Հանրապետության տարածքի միայն 46 %:

Երոզիայի ելույթը այն է, երբ անձրևների, ձնհալի ու ոռոգող ջրերի, ինչպես նաև քամիների ազդեցության տակ հողածածկը լվացվում, քայքայվում և աստիճանաբար գրկվում է օրգանական նյութերից ու բույսերից մատչելի սննդարար տարրերից: Երոզիայի հետևանքով ընկնում է հողի բերրիությունը: Հողի երոզիան տարերային չարիք է, որն ամեն տարի հսկայական վնասներ է դատարանում հատկապես գյուղատնտեսական նշանակության հողատեսքերին: Երոզիայի հետևանքով, միայն վերջին հարյուրամյակի ընթացքում, մարդկությունը կորցրել է բերքատու հողերի մոտ 25%-ը: Երոզիան ոչ միայն հողի բերրիության անկման անմիջական դրոշմ է, այլ նաև գործոն, որն ազդում է մշակաբույսերի բերքատվության անկման վրա:

Տեղեկացված լինելով երոզիայի և մարդու գործունեության հետևանքով երոզիայի առաջացման դատարաններին, հողի հետ գործ ունեցող յուրաքանչյուր արտադրող կարող է նվազագույնի հասցնել հողին և առ հասարակ շրջակա միջավայրին հասցվող վնասը:

Երոզիայի տեսակները

Տարբերում ենք հողի երոզիայի ջրային և հողմային (քամու) տեսակներ:

Ջրային երոզիան առաջանում է անձրևների, հեղեղների և ձնհալի ջրերի մակերեսային հոսքերի հետևանքով: Արտահայտվում է մակերեսային հողատարման և ծորակառաջացման ձևերով: Մակերեսային հողատարման հետևանքով անձրևներից ու ձնհալից առաջացած ջրաշիթերը, հոսելով թեթևության

ուղղությամբ, լվանում տանում են հողի վերին, ամենաբերրի շերտը: Հողի վերին շերտի լվացում կարող է լինել նաև սխալ ոռոգման, թեթևությունների վրա սխալ մշակություն իրականացնելու արդյունքում:

Քամու երոզիայի ժամանակ քամին բռնում տանում է բուսականությունից գուրկ, թույլ կաղակցված հողի վերին շերտը, բացում բույսերի արմատները: Շարժվող հողի մասնիկները վնասում են մատղաշ ծիլերը, բույսերը և հաճախ ծածկում դրանք:

Երոզիան տեղի է ունենում **բնական** և **արագընթաց** ձևերով:

Բնական երոզիան տեղի է ունենում օրինաչափ կերպով, շատ դանդաղ, չի խախտում բնության ընդհանուր հաշվեկշիռը և այն հնարավոր չէ կանխել:

Արագընթաց, ոչ բնական երոզիան տեղի է ունենում մարդու ոչ խելամիտ գործունեության արդյունքում: Այլ կերպ ասած՝ մարդու տնտեսական գործունեությունը երոզիայի բնույթն ու ինտենսիվությունը դաժանաժողովորդ կարևոր գործոն է: Հազարավոր տարիների ընթացքում ձևավորված հողի վերին բերրի շերտը, մարդու տնտեսական գործունեության հետևանքով կարող է մի քանի տարիների ընթացքում ոչնչանալ:

Արագընթաց երոզիան արդյունք է.
• անտառների զանգվածային հատումների
• արոտավայրերի գերարածեցման
• բուսածածկի ոչնչացման
• սխալ ոռոգման
• հողի սխալ մշակության և այլն:

